

פתיחה לפרשה ואתחנן

מַלְוֵה ה' חוֹנֵן דָּל וּגְמֻלוֹ יְשַׁלֵּם לוֹ. (משלי י"ט, י"ז).

שלמה המלך ע"ה באר לנו בכתוב הזה תועלת מדת הצדקה וגודל שכרה בעוה"ז ובעוה"ב. ודבר ידוע כי עיני העשיר תלוים אל עשרו או לרבוי אוהביו ומיודעיו שהם רבים, כענין שכתוב: (משלי י"ד, כ') "ואוהבי עשיר רבים". אבל העני אין עיניו תלויות כי אם לה' יתברך, לא לעשרו כי עני הוא, ולא לחבורת אוהבים כי אין לו אוהבים ומרעים, ואף אם היו לו הלא המה כלם יחדיו יפרדו ממנו וישנאוהו בסבת רישו, וכענין שכתוב: (משלי י"ט, ז') "כל אחי רש שנאוהו אף כי מרעהו רחקו ממנו", וכתיב: (משלי י"ט, ד') "ודל מרעהו יפרד", יאמר כי אפילו לא נשאר לו אלא ריע אחד אותו הריע הוא מתרחק ממנו, ועל כן אמר שלמה ע"ה כי כיון שהוא שנאוי מן הכל הקדוש ברוך הוא אוהבו, והמחונן אותו הוא מלוה ה', לפי שלא הביאו לחון את הדל כי אם אהבתו של הקדוש ברוך הוא, שהוא אוהב למי שאוהב הקדוש ברוך הוא שהרי הקדוש ברוך הוא אוהבו שקראו עמי, שנאמר: (ישעיה י"ד, ל"ב) "ובה יחסו עניי עמו", וכיון שהוא מלוה להקב"ה הרי נתחייב לו הקדוש ברוך הוא לפרוע לו המלוה ההיא, כלומר השכר בעולם הזה, שכן מצינו בפרשת הצדקה: (דברים י"ד, כ"ט) "למען יברכך ה' אלקיך", והברכה היא תוספת טובה והצלחה בעוה"ז, וכן דרשו רז"ל (בבא בתרא י' א'): מלוה ה' חונן דל, אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאמרו, כביכול עבד לוה לאיש מלוה, וגמולו ישלם לו, זו הבטחה על שכר העולם הבא כי מלבד שיפרע לו הקדוש ברוך הוא המלוה בעולם הזה יתן לו שכרו בעוה"ב, כי אין מנהג ספר משלי להזכיר מצוה מן המצות הכתובות בתורה בלתי אם יוסיף או יחדש בה דבר כמו שהזכרתי פעמים רבות. ומה שאמר "חונן דל" ולא "מרחם" לפי שמלת חנינה הוא מלשון מתנת חנם, וכתיב בפרשת הדל: (שמות כ"ב, כ"ו) "והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני", אעפ"י שאינו הגון, ועל כן נתחייב האדם במדת החנינה לפי שהוא מדתו של הקדוש ברוך הוא שהוא משפיע מברכתו לבריות, ונותן להם מטובתו חנם, שכן הודיע למשה בסיני שהוא מנהיג עולמו במדת החנינה, שנאמר: (שמות ל"ג, י"ט) "וחנותי את אשר אחון", וכתיב: (דברים כ"ח, ט') "והלכת בדרכיו", מה הוא נותן מתנת חנם אף אתה תתן מתנת חנם. וכן כל מבקש מלפניו ויעמוד בתפלה הוא נענה בתחנה שהוא העיקר בתפילה, וכן מצינו בדוד שאמר: (תהילים ל', ט') "אליך ה' אקרא ואל ה' אתחנן", וכן מצינו במשה רבינו ע"ה שהתעסק בתפלה ארבעים יום וארבעים לילה ולא נענה בכלן אלא בתחנה.

וזהו שאמר:

ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר. בעת ההיא, אחרי שכבשתי סיחון ועוג והתחלתי להלחם בעממין שנתנו לישראל, חשבתי שמא בטלה גזרה. והכתוב הזה דבק עם הפרשה של מעלה שהזכיר: לשני המלכים האלה:

לאמר. היתה התפלה בחתוך שפתים, וכן: (במדבר י"ב, י"ג) "ויצעק משה אל ה' לאמר", ענינו אמירה גמורה בחתוך שפתים, וכבר הזכרתי שם טעם הדבר. רבינו בחיי

סיפורי צדיקים

הה"ק הרר"ב מפרשיסחא ראה פ"א כפרי אחד בונה בית ושני נסרים באליעס אינם יכולים להשוות יחד כי הי' באחד סענק ועמד וראה מה הכפרי יעשה וחצב נקב בהצד כדי שיכנוס הסענק בתוך הנקב ואמר להחסידים ראו איך שיכולים לעשות שלום בין הצדדים לא שיכופו דוקא להשוות הסענק מהעקשן רק לכוף את השני שיכנוס בתוכו הסענק וע"ז יתחזק יותר הבנין כמו כן האחדות יהי' יותר מקודם כי הכניע א"ע לפני השני: ס' שיח שרפי קודש

הרבי מגאסטנין זצ"ל אמר, כי רבינו זצ"ל יגע להכניס לתוכו אהבת ישראל שתהיה כל כך שקועה בלבו עד שתהא נפש השונא שלו אהוב אצלו כמו נפש המובחר שבחבריו: ספר אמת ואמונה - קאצק

כבד את ד' מהונך, ובגמ' אל תקרא מהונך אלא מגרונך. ופי' דהי' קשה לחז"ל והלא הכל אף מה שביד האדם הוא של השי"ת ומה שייך מהונך לזה אמרו א"ת מהונך אלא מגרונך היינו במה שמצמצם מאכילה שלו לזה יתכן לקרא מגרונך ודפח"ח: (הה"ק מקאצק): ס' שיח שרפי קודש

סעודת מצוה מביא יראה כמו שמצינו אצל מעשר ואכלתם וכו', למען תלמד ליראה והי' אומר שהיהודי הקדוש זי"ע הי' מצוה להרגיל א"ע כל אחד בכוונת אכילה שעכ"פ יהי' פועל, שלא יאכל כרעבתן: (החי' הרי"ם): ספר שיח שרפי קודש

השנים של אדם מן שלש עשרה עד עשרים, המה כנגד שבעים שנה כל שנה כנגד עשר שנים: ספר אמת ואמונה - קאצק

על התורה ועל העבודה

ואתחנן אל ד' בעת ההיא לאמר כו' אתה החלות להראות כו' (ג', כ"ג). היות שנאמר במקום אחר (שמות ט"ו, ו') ימינך ד' נאדרי כו', כתב רש"י ז"ל שבאותו הימין עצמו שנאדר בכח באותו ימין מרעיץ אויב. וגם כאן הפירוש כך את גדלך, הוא החסד. ואת ידך החזקה, לומר שבמקום שנתעורר הגדולה הוא החסד שם באותו המקום שורה היד החזקה: והטעם לזה, כי לכאורה אינו מובן לפי שהימין היא הנקרא חסד בכל מקום ושמאל הוא הגבורה, אך שהאמת הוא כך כשהשם יתברך עושה דין בהרשעים הם האומות אז הדין נקרא למעלה בשמים חסד, כי הוא חסד לישראל לנקום נקמתם באויביהם אף על פי שאליהם הוא גבורות. וזהו שאמר כאן את גדלך כו' ואת כו', פירוש הם נכללים באחת בימין שלפי שהוא חסד בשמים אך למטה בארץ הוא גבורה למי שעושה בו דין. וזהו התירוץ אשר מי אל בשמים ובארץ אשר יעשה כמעשך, הם הרחמים למעלה בשמים. וכגבורתך, למטה בארץ כנ"ל אשר אתה עושה אותם בכח אחד בימינך הכל וקל להבין*: ספר נועם אלימלך

במדרש ומי גוי גדול כו' אדם שקורא ק"ש וסומך גאולה לתפלה כו'. ע"ז קרובה ורחוקה והקב"ה רחוק וקרוב כו' פי' בכל קראנו אליו שאדם יכול לקרב ולגלות ההסתר להיות נגלה אליו כבוד ה' שהוא מלא כ"ה. וזה ענין תפלה אחר ק"ש שכפי יחוד ק"ש שנתברר אצלו ומעיד כי ה' אחד והוא מחי' כל. כמו כן יוכל להתדבק בתפילתו דכ' אליו שהתפילה לא"ס ית'. וכפי ההתגלות כך נתקבל התפלה. וזה פי' סמיכות גאולה לתפלה. כי פי' גאולה מה שיודעין שגם בתוך כל הסתר וגלות מחיצוניות יש ג"כ נקודה גנוזה ממנו ית'. ועי"ז בא הגאולה. וע"י שזוכר יצ"מ שגאלנו השי"ת ועי"ז נתברר שגם כל הסתר הוא ג"כ מחיות הש"י בלבד. עי"ז יוכל להתפלל ולבקש גילוי גם עתה כי כל תפלה היא רק על גילוי כבודו ית' כי בזה נכלל הכל. וז"ש ג"כ בשבת וזכרת כו' עבד היית כו'. ומה ענין זה לשבת. גם בקידוש היום זכר ליצ"מ. רק כי הגאולה היא ענין שבת שבנ"י מעידין (על) שהכל מחיות הש"י שברא בששת ימים כו' כנ"ל: ספר שפת אמת - שנת תרל"א

השמר לך ושמור נפשך מאוד פן תשכח את הדברים אשר ראו עינך (ד', ט'). כי האדם צריך לילך תמיד בדביקות לחשוב ברוממות א-ל יתברך לבחון בנפשו ובנפלאותיו אשר רואה תמיד ניסים ונפלאות ונוראים בברואיו וההתחלה לבא להמדרגה הזאת צריך מתחילה לחשוב בחלק הניתן לו ממעל והוא הנפש שלו מה היא ואיך היא פועלת ניסים ונפלאות כמ"ש בגמרא (ברכות י' א') בחמשה דברים הנשמה שוה להבורא ברוך הוא וברוך שמו, אבל כשאין יודע את עצמו הוא מחוסר ידיעה גם כן בבורא ברוך הוא כיון שאפילו עצמו הוא אינן בוחן* וזהו השמר לך ושמור נפשך, כי אם לא תעשה כך פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך הם רוממות הבורא ברוך הוא שאדם רואה תמיד בעיניו הפלאת הניסים והנפלאות על כן צריך האדם להשגיח בעצמו תמיד וקל להבין: נועם אלימלך

שבת נחמו

ומסיים הכ' ושבת עד ה' אלקיך. אותיות שבת. כי עד עתה היו ימי המצרים בצער גלות השכינה כמ"ש בצר לך ומצאוך וגו' באחרית הימים. ושבת. כשמגיע שבת זו שבת נחמו בו הבטחת הגאולה עד ה' אלקיך אז נראה כי כל הדינים אשר עברו עלינו היו הרחמים וחסדים גוברים עליהם. ולפי ערך הצער שהי' אז כן נזכה לגודל החסדים והטובות. ושמעת בקולו וגו': ספר תפארת שלמה - על התורה - פרשת ואתחנן

נחמו נחמו עמי יאמר אלקיכם. וצריך להבין למה כפל הלשון נחמו נחמו, ובודאי הנביא מרמז כאן איזה דבר כי בכל תנ"ך אינו מיותר אפילו אות אחת. ונראה לרמוז בזה דאיתא בספר יצירה במשנה וכו'

וזה פירוש הפסוק נחמו נחמו עמי, פירוש ששתי פעמים נחמו עולה בגימטריא ר"ח כמנין יצחק, פירוש שגאולה אחרונה תהיה מצד הדין שימתקו הדינין בשורשם ויצחק יסכים על החסדים ואז יתגלה בהירות אלקותו יתברך שמו ויודו כל הגוים שהוא אחד ושמו אחד. וזהו עמי כלומר אתי כביכול אף יגאל עמהם. ועי"ן מתחלפת באל"ף, וזהו עמי כלומר אמי שהיא עולם הבינה כידוע שהגאולה האחרונה יתנוצץ מעולם הבינה שהוא עולם התשובה שנקראת אימא עילאה, ודו"ק: ספר מאור ושמש

לשנה הבא בירושלים

יוצא לאור ע"י מכון בית צדיקים - שידלוב סטאשוב
A project of Cong. Tiferes Zvi - Mailing address:
714 Park Ave Lakewood NJ 08701-2025;
ברשות ובהדרכת גדולי התורה chizuk620@gmail.com
לקבל הגליון, בלה"ק ובענגליש "באר היטב", או שיעור באידיש, וכן להקדיש גליון לזכות, לרפו"ש, לע"נ או לזכות את הרבים - אחב"י ביותר מד' אלף מקומות בעולם קע"ה כ"י להתקשר להנ"ל, ידידכם נפתלי הירצל גאנצווייג
Contact us to dedicate etc. received by thousands globally

לימוד אור החיים הק' בחבורה ליל ששי 8:30 pm

לזכר נשמת מורינו ורבינו הרב יהושע מרדכי אהרן
בן עט"ר מורינו ורבינו ר' יונה זצ"ל - נלב"ע ט"ז אב תש"ס תנצב"ה
הונצח ע"י מתפללי ביהכ"נ תפארת צבי - לאס אנדזשעלעס

Seforim of "Al HaTorah Val HoAvodah" years 5769, 5775, 5778,
are now in print, to order call 1-919-459-5858, or 1-844-212-0689